"הציות להוראות של הרבי בדברים 'קטנים' הביא הצלחות גדולות"

– הרב שלום־דובער קובלסקי שליט"א מספר על "יחידויות" אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א –

הרב שלום־דובער קובלסקי שליט"א היה במשך עשרות שנים רב קהילת "יאנג־יזרעאל" בהילקרסט שבקווינס, ובשנות ה־60 וה־70 פעל מטעם הרבי שליט"א בפעילויות חשאיות שונות. בכל תקופת רבנותו ובכל אחת מהשליחויות זכה לשפע של הוראות והדרכות מפורטות מהרבי שליט"א * כחבר ב"הסתדרות הרבנים" זכה לשליחויות ותפקידים נוספים וגם היתה לו יד בקשר המיוחד בין הרבי שליט"א – יבדלח"ט – והגרי"ד סולובייצ'יק מבוסטון ז"ל * פרקי זכרונות מרתקים ומאלפים מתוך שעות ארוכות ב"יחידות" אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א

ראיין: ישראל שנהב

אתה יושב מול הרב קובלסקי בחדר העבודה שלו בירושלים, ורק לפי המדליות ואותות הכבוד וההוקרה המעטרים את הקירות אתה יכול לדעת את כל ההיסטוריה העשירה שלו: כתב־רבנות מקהילת הילקרסט בקווינס, תעודת הוקרה מארגון "הסתדרות הרבנים" באמריקה, תודות וברכות ממוסדות שונים ברחבי העולם והרשימה ארוכה. כדי לעשות סדר במגוון הפעולות שהרב קובלסקי עסק ועוסק בהן – רובן בהדרכה מפורטת מהרבי שליט"א – היה צריך להתחיל מבראשית. אני מעיר שהשם שלום־בער מעיד על שייכותו של הרב קובלסקי לחסידות חב"ד, ושואל:

*** מתי בדיוק התחיל הקשר הזה?**

הרב קובלסקי: נולדתי ביו"ד כסלו תרפ"א, והייתי למיטב ידיעתי הילד הראשון שנקרא על־שם הרבי הרש"ב נ"ע. אבי, הרב חיים־נחמן ע"ה קובלסקי, היה חסיד חב"ד במלוא־מובן־המלה והיה קשור לשלושה דורות של אדמו"רי ליובאוויטש. הוא הכיר עוד את הרבי הרש"ב, ולמד בתומכי תמימים בליובאוויטש עצמה.

*** אז נדבר על האבא. איך הגיע לליובאוויטש?**

– הוא נולד בוורשה בשנת תרנ"ב, ילד חסידי שאביו ר' משה היה מה"יושבים" אצל ה"אבני נזר" מסוכצ'וב. כילד חסידי ורשאי הסתובב בבית־המדרש, וכשהיה בן 18 בערך 'תפסו' אותו כמה אברכים חסידי חב"ד (ביניהם החסיד ר' שרגא פייביש ע"ה זלמנוב שהכרתי אישית). בתחילה נתנו לו לטעום מטעמה של תורת חסידות חב"ד ולבסוף שיכנעו אותו כמה מחבריו לנסוע לליובאוויטש.

*** אביו שהשתייך לחסידות אחרת הרשה לו?**

– כנראה שבכלל לא שאל רשות... בכל אופן, כשסבי שהיה חסיד קוצקאי נלהב שמע שבנו היקר ברח לליובאוויטש, שאל "מה זה ליובאוויטש?" ונסע מיד ארבעה ימים ברכבת כדי להחזיר אותו הביתה. כשהגיע, שהה אצל הרבי הרש"ב שבת שלמה, וכששמע את מאמר החסידות של הרבי נתפס מיד ופסק: בני יישאר כאן. כנראה שכעסו על אנ"ש ש'חטפו' את בנו שכך כשראה את הייחודיות שיש בליובאוויטש. וכך אבי נשאר ללמוד בליובאוויטש ארבע שנים, וכשחזר לוורשה כבר היה חסיד חב"ד מן המניין.

כשאני־לעצמי, לא נשלחתי מיד לליובאוויטש. בסוף שנות ה־20 אבי היגר לבדו לארה"ב במטרה להתבסס ולהביא את שאר בני המשפחה אחריו, ועד שיתבסס שלח אותי להתחנך בבית סבי ר' אלעזר מוקוטובסקי באוטבוצק. בבית סבי חונכתי ברוח חסידות סוכצ'וב, אך אבי רצה מאוד שאלמד ב'תומכי תמימים'. הוא לא חדל לכתוב על כך מאמריקה, ובסופו־של־דבר עברתי ללמוד בישיבת 'תומכי תמימים' בוורשה ואחר־כך באוטבוצק. מאותה תקופה אני זוכר את המשפיע ר' ברוך פרידמן ע"ה, את ראש הישיבה הגאון ר' יהודא עבער הי"ד שהצטיין בעבודת התפילה שלו, שלא לדבר על שיעוריו שהיו נפלאים.

בתור 'תמים' מן המניין, נכחתי פעמים רבות

בהתוועדויות הרבי הריי"צ בוורשה ובאוטבוצק. אגב, זכורה לי תופעה שנראתה בעיני מוזרה באותם ימים ותמיד ניסיתי להבין אותה: כשהרבי אמר מאמר חסידות, היתה כרוכה על ידו מטפחת, שהיתה סבוכה בין אצבעותיו בצורה משונה... שנים רבות אחר־כך הסביר לי ידיד חסיד חב"ד, שחסידים מפרשים ב'דרך אפשר' שהרבי אחז במטפחת כדי להישאר תפוס באיזה עניין גשמי. כן, זכרונות. אני זוכר למשל את כתובת ביתו של הרבי בוורשה – רחוב מארינאווסקא מספר 6...

הצלחתי להגיע לארה"ב בקיץ תרצ"ט, זמן קצר ביותר לפני שפרצה מלחמת העולם השנייה, ולמרות שנכנסתי ללמוד בישיבת "נר ישראל" של הרב רודרמן בבולטימור – הייתי מראשוני תלמידיו בישיבה – הייתי בלבי חב"דניק שנאמנותו מסורה קודם־כל לרבי ולחב"ד.

עם זאת, אני מודה שהפיצול בין מקום הלימודים ובין מה שבלבי לא היה קל. כששמעתי שהרבי עומד להגיע בדרך הים לניו־יורק לפני חג הפורים של שנת ת"ש, מובן שרציתי לנסוע לקבל את פניו. ניגשתי אל ראש הישיבה לקבל רשות – אך הוא לא איפשר לי לנסוע בטענה של "ביטול תורה". (אגב, הוא עצמו נולד לאב חסיד חב"ד, ותמיד סיפר שבקטנותו היה עם אביו ביחידות אצל הרבי הרש"ב שבירכו להיות "גדול בישראל" כשיגדל, והיה מסיים בהלצה – "הנה רואים איך הברכה התקיימה...").

מאחר שלא הורשה לי לנסוע לניו־יורק, החלטתי לשגר מברק ברכה אל הרבי הריי"צ נ"ע בעודו באוניה. ביררתי בסניף הדואר הקרוב את הדרך לעשות זאת וקיוויתי בליבי שלפחות המברק יגיע לרבי. לחג הפסח נסעתי הביתה – אבי התגורר אז בניו־יורק – ולפני החג נכנסתי אל הרבי ליחידות.

אני זוכר את המפגש הזה – היחידות הראשונה שלי עם הרבי – כאילו קרה היום. כשהרבי ראה אותי, אמר מיד: "א דאינק אייך פאר די טלגרם" [=תודה לכם על המברק]...

בהמשך היחידות הרבי דרש ממני להיכנס ללמוד בישיבת 'תומכי תמימים' המרכזית בניו־יורק שהיתה אז בשלביה הראשונים, אך הדבר לא יצא לפועל ומסיבות שונות המשכתי ללמוד בבולטימור, כשאני שומר כל הזמן על קשר עם בית חיינו.

כידוע, הרבי עשה את חג הפסח של אותה שנה בעיירת הנופש לייקווד ובעקבותיו נסענו לשם, אבי ואני, והתאכסנו בבית־מלון סמוך. אבי זכה לערוך את הסדר במחיצת הרבי אבל אני לא הורשיתי להצטרף.

בעשור השנים שהרבי היה בארה"ב זכיתי להיכנס ליחידות פעמים רבות וזכיתי לשמוע מהרבי הרבה דברים בנושאים אישיים.

כאשר כ"ק אדמו"ר שליט"א קיבל את הנשיאות יצרתי קשר עמו וזה נמשך ת"ל לאורך כל השנים. ההתחלה היתה כאשר השתתפתי בהתוועדות יו"ד שבט תשי"א, במעמד קבלת הנשיאות. הייתי אז בן 20 ולמדתי עדיין בישיבת "נר ישראל" בבולטימור. הגעתי לקראת היארצייט הראשון של הרבי הריי"צ לניו־יורק, וכששמעתי על המעמד הגדול והמיוחד ידעתי שאסור לי להחמיץ אותו. קהל עצום נכח באולם, ואני חמקתי פנימה מיד אחרי הרבי שליט"א עצמו כשפילסו לו דרך, וכך המשכתי אחריו ובמשך כל ההתוועדות עמדתי קרוב לרבי.

מובן שגם בשנים הבאות השתתפתי מפעם לפעם בהתוועדויות הרבי שליט"א. באחת הפעמים האלה הבאתי לרבי שליט"א את הספר "פניני החסידות" על ספר בראשית – ספר יחיד בסוגו שערכתי עם עוד כמה רבנים, המכיל פירושים מגדולי החסידות על התורה, לפי סדר הפסוקים.

כשהרבי שליט"א פתח את הספר, הביט על עמוד השער של הספר, ומיד הבחין שנדפס שם שבספר מלוקטים פירושים "**מכל** גדולי החסידות" והעיר: איך אפשר לומר שזה "מכל גדולי החסידות"? האם תוכל להתחייב שאין אף אחד שאמרותיו לא מלוקטות כאן?...

קיבלתי את הדברים ובחלק השני של "פניני החסידות" על ספר שמות הדבר תוקן והמלה "כל" הושמטה. הדבר שהפליא אותי היתה תפיסתו המהירה של הרבי והדיוק בכל פרט – בעוד שאני לא ייחסתי חשיבות לאותה מלה.

באשר לתוכן הספר עצמו, שהודפסו בו לראשונה דברי החסידות כפירוש על כל פסוק בתורה, הרבי שליט"א אמר: "איר האט געטומען חסידות וואס איז נצחית, און פארבונדן מיט תורת נצח" [=לקחתם את החסידות שהיא נצחית וקשרתם אותה לתורת נצח].

הרב שלום־דוב קובלסקי במעמד חלוקת הדולרים אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א

רוב האנשים ששוחחנו עמם בתחקיר שנערך לקראת הראיון, הזכירו את העובדה שהרב קובלסקי נלווה אל הגאון הרב יוסף דוב סולובייצ'יק ז"ל מבוסטון בביקוריו אצל הרבי שליט"א. שאלנו על כך, והרב קובלסקי פתח לפנינו חלון אל הקשרים המיוחדים בין הגאון והרבי שהחלו עוד לפני שנים רבות בברלין.

– נכון, ליוויתי את הרב סולובייצ'יק ונכחתי בשני ביקורים שערך אצל הרבי שליט"א. בפעם השלישית, הרב סולובייצ'יק ביקר אצל הרבי שליט"א בהתוועדות יו"ד שבט ה'תש"מ, במלאות 30 שנה לנשיאות הרבי שליט"א, אבל אז לא נכחתי.

• קודם־כל, מה הקשר שלך אל הרב סולובייצ'יק?

– הקשר החל כשהתגוררתי בשכנותו בבדפורד שבמסצ'וסטס, ליד בוסטון. פרט ל'יחסי השכנות' היום־יומיים היינו נוסעים ביחד בפגרות הקיץ למעון קיץ באזור נופש ושם היינו משוחחים כל יום באריכות. בשנים הבאות הייתי חבר בארגון "הסתדרות הרבנים" בארה"ב כשהרב סולובייצ'יק היה נשיא הארגון, וכך הקשר בינינו הלך והתהדק.

הפגישה הראשונה של הרב סולובייצ'יק עם הרבי היתה בנסיבות מצערות – כשהרבי שליט"א ישב 'שבעה' על אמו הרבנית חנה ע"ה. פטירת הרבנית היתה בשבת קודש, ו' בתשרי תשכ"ה, והרבי ישב רק שלושה ימים, כי יום כיפור מפסיק את ה'שבעה'.

מדי שנה, הרב סולובייצ'יק היה רגיל למסור לקהל הרחב שיעור בהלכות תשובה באחד מעשרת ימי תשובה. לכל שיעור כזה היו מגיעים כמה אלפי אנשים.

באותה שנה נקבע השיעור ליום ראשון בלילה ב"דה ווייט הול" ברחוב ה־95 במנהטן. כשראיתי שהרב סולובייצ'יק נכנס לאולם עם בני משפחתו, ניגשתי אליו ואמרתי לו בלחש: "הליובאוויטשער רבי יושב 'שבעה' על אמו, והיה כדאי שניסע אליו לנחמו". הרב סולובייצ'יק השיב מיד בהסכמה ואמר שאגש אליו לסיכום העניין לאחר השיעור.

בסיום השיעור ניגשתי אליו וקבענו שלמחרת, יום שני ח' בתשרי, ניפגש בשעה אחת וחצי ב"ישיבה יוניברסיטי". כשהגעתי למחרת כדי לקחת אותו, עדיין לא האמנתי שהוא באמת יבוא אתי...

• מדוע?

— הרב סולובייצ'יק מיעט מאוד להשתתף באירועים, גם אם הוזמן לשם. אפילו היו פעמים שאמר לי שיבוא לכינוסים חשובים או לפגישות עם רבנים חשובים אך לא הגיע. מסיבה זו לא רציתי להודיע למזכירות הרבי שליט"א שהרב סולובייצ'יק יגיע, עד שאהיה בטוח בכך. ידעתי שאצל הרבי שליט"א מתפללים מנחה בשלוש ורבע וחשבתי שנגיע למנחה. רק כשיצאנו לדרך עצרתי בתחנת דלק והודעתי למזכירות שהרב סולובייצ'יק בדרך. באותה הזדמנות התקשרתי לעוד כמה מחברי הרבנים המקורבים לרב סולובייצ'יק, ביניהם הרב עזריאל מילר, הרב הירש שכטר ואחרים וביקשתי מהם להגיע, בעוד אני מסיע את הרב במכוניתי.

הדרך מ"ישיבה יוניברסיטי" שבוושינגטון־הייטס עד ברוקלין נמשכת קרוב לשעה והיה לנו די זמן לשוחח — ועל מי משוחחים בנסיעה שכזו? — מובן שמשוחחים על הרבי שליט"א, וכשביקשתי מהרב סולובייצ'יק לספר לי על אישיותו של הרבי מליובאוויטש וקשריו עמו, הוא אמר לי דברים נפלאים.

קודם כל, נודע לי שבין הרב סולובייצ'יק ויבלחט"א כ"ק אדמו"ר שליט"א קיים כבר זמן רב קשר קרוב ואמיץ, והרב סיפר לי בכנות על ההערצה שלו אל הרבי. הוא גילה שהיה נפגש עם הרבי שליט"א עוד בברלין, כאשר שניהם היו מבקרים באותה אוניברסיטה. הם נהגו להיפגש בדרך־כלל אצל הגאון ר' חיים העלער ובאותן פגישות החלה להיווצר הידידות שלהם.

כאן סיפר לי מדוע הוא מחזיק כל־כך מהרבי שליט"א: "פארוואס, מיינט איר, איך האלט אזויפיל פון דעם ליובאוויטשן רבין? איר ווייסט אז איך בין ניט קיין חסיד... ווייל איך קען אים פון ברלין" ומיד הוסיף: לא הכל יודעים מיהו באמת הרבי שליט"א, וסיפר לי פרט מעניין ובלתי ידוע. הוא זכר שהרבי החזיק אצלו תמיד מפתח של המקווה והיה הולך לטבול במקווה מדי יום, לאחר שיצא מן האוניברסיטה בסביבות השעה שתיים־שלוש אחר־הצהריים. הוא סיפר שאיש לא ידע על מנהג זה של הרבי שליט"א, וגם לו־עצמו הדבר נודע רק במקרה.

פעם אחרת הציע לרבי שליט"א לשתות משהו ביחד. "הרבי שליט"א סירב, וכשהפצרתי בו, הבנתי שהוא צם באותו יום. זה היה יום שני, והרבי התענה בה"ב. תאר לך", אומר לי הרב סולובייצ'יק, "תלמיד באוניברסיטת ברלין שלכאורה עוסק בלימודי חול כמו אחרים, ובסוף מתברר שמה שמונח לו בראש זה מקווה ובה"ב..."

הדברים הללו, אמר לי הרב סולובייצ'יק, הם שהתחילו לפתח בי את תחושת ההערצה כלפי האדם הגדול הזה. דווקא הפרטים ה'קטנים' הללו עשו עלי רושם אדיר. בנוסף לכך, כוח הזיכרון שלו הוא מופלא, "געוואלדיק", ומימי לא ראיתי אדם בעל כוח זיכרון כזה וכזו ידיעה מופלאה בתורה.

וכאן עבר הרב סולובייצ'יק לדבר על הבנתו של הרבי בתורה. ואני זוכר שהוא התבטא "אנחנו, בית בריסק, איננו אוחזים בשיטת הפלפול של

האב, ר' נחמן ע"ה קובלסקי

פולין, אבל הרבי שליט"א יש לו 'געוואלדיקע הבנת התורה'" — ואני מרשה לעצמי לציין את המיוחד שבכך — גאון מבית בריסק, בן לשושלת סולובייצ'יק, מגדיר רבי חסידי כמי שיש לו הבנת התורה.

אחר־כך הוסיף ואמר לי: "היו אתי בברלין גם יהודים מחוגים אחרים שנחשבים כיום לגדולי תורה מפורסמים, אבל שם באוניברסיטה התנהגו כמו שמתנהגים באוניברסיטה. ואילו היהודי הזה התנהג באוניברסיטה בדיוק כמו שמתנהג יהודי בוורשה או בקרמנציוג. יהודי שברלין לא עשתה עליו שום רושם ולא השפיעה עליו כהוא־זה".

הנסיעה בת השעה הגיעה לקיצה, והגענו לבית אמו של הרבי ברחוב פרזידנט. במקום היו כבר הרבה רבנים חשובים שהגיעו לנחם את הרבי, אך כששמעו שהגאון הרב סולובייצ'יק הגיע, פינו עבורו דרך תוך רגע ונכנסנו במהירות לחדר הקטן שהרבי ישב בו. באותה שעה נכחו במקום ראשי הישיבה הגאון ר' ישראל יצחק פיקרסקי (שהכרתי אישית עוד מפולין ואחר־כך בקווינס) והגאון ר' מרדכי מענטליק וכמה מחברי המזכירות.

כשהרב סולובייצ'יק נכנס, הרבי שליט"א שישב על שרפרף קטן נעמד לכבודו מיד. עוד קודם־לכן הוכנה בחדר כורסה מיוחדת עבור הרב סולובייצ'יק שסבל מכאבים בגבו, ומיד כשהתיישב אמר לו הרבי שליט"א: "בדברי תורה הרי אי־אפשר לשוחח, כי 'פיקודי ה' ישרים משמחי לב' וכעת זה מצב של אבילות", אבל מיד עבר לדבר על הלכות אבילות והתפתחה שיחה בענין גדר אונן. ככל הזכור לי, זה היה בקשר לעובדה שהרבי התפלל ערבית במוצאי שבת בהיותו אונן.

בהמשך התפתחה בין הרבי שליט"א והרב סולובייצ'יק שיחה עיונית ומקיפה בגדרי אונן בהלכה. איני זוכר פרטים בשקלא־וטריא ההלכתית; אני רק זוכר שהרבי שליט"א התבטא: "נו, דאס איז דאך א רמב"ם", כלומר שברמב"ם מדובר בנושא זה, והרב סולובייצ'יק הגיב: "ליובאוויטשער רבי, ליובאוויטשער רבי, ס'דאכט זיך מיר אז ס'איז נישטא אזא רמב"ם!" [=דומני שאין רמב"ם כזה]. הרב סולובייצ'יק שידע שהרבי שליט"א בקיא בכל חדרי התורה, התפלא לשמוע מהרבי דברים שהיה ברור לו שאינם מפורשים ברמב"ם, אבל הרבי הבהיר מיד: "יע, יע, איך ווייס, אבער ס'איז דאך א 'פירוש המשניות'" [=כן, אני יודע, אבל זה מופיע ב'פירוש המשניות להרמב"ם'; הרבי הסביר שלא התכוון לדברי הרמב"ם בספר 'היד החזקה' אלא לדבריו בפירושו למשניות].

עבורי, כעומד מן הצד, זה היה מדהים לראות את הרבי שליט"א והרב סולובייצ'יק, שניהם סיני ועוקרי הרים, מתפלפלים ביניהם, ובעיקר נדהמתי מסגנון הדברים — הפרחת מראי־מקומות לחלל האוויר כמעט מבלי לציין את הדברים עצמם.

הביקור ארך כמעט שעתיים. לא יכולתי לשמוע את כל הדברים כי הרב סולובייצ'יק ישב בסמוך

ביכורים לרבי שליט"א

אבי היה מבאי 770. הוא תרם את הדפסת "סידור עם דא"ח" בשנת תשכ"ה והיה תמיד 'דבוק' לרבי שליט"א. לא סתם חרתנו בנוסח המצבה שלו את השורות הבאות: "מקושר בכל לבבו לרבותינו נשיאינו עד היום האחרון". הוא נפטר בכ"ד טבת תשל"ח ונטמן ליד אוהל הרבי הריי"ץ נ"ע.

עשר שנים רצופות, אבי נהג להביא ביכורים לרבי שליט"א בכל חג שבועות. כששאלתי אותו לסיבת הדבר, נימק זאת בהסברה ש'770' הוא מקום המקדש והרבי שליט"א הוא הכוהן הגדול שבדורנו. הוא הוסיף ואמר שלמרות שאנו יושבים בחו"ל, מקומו של הרבי שליט"א ודאי נחשב כארץ־ישראל.

הביכורים היו בצורת סלים יפים מלאים פירות ועוגות שעלו הרבה מאות דולרים, ובעת ההתוועדות של יום ב' דחג השבועות היה נעמד על השולחן הגדול שהרבי התוועד עליו והלך עם הביכורים בידיו עד לרבי שליט"א. הרבי היה מורה לו לחלק מהפירות לכל הקהל ומוסיף מילות ברכה: "איר זאלט דערלעבן צו ברענגען ביכורים צום בית־המקדש" [=שתזכו להביא ביכורים לבית־המקדש].

לרבי שליט"א והשניים שוחחו ביניהם כמעט בלחישה. אני עמדתי מאחורי הרב סולובייצ'יק, וגב הכורסה שלו הפריע לי לשמוע מה דיברו.

כעבור כמה שבועות הגעתי שוב ל"ישיבה יוניברסיטי", והרב סולובייצ'יק מספר לי שהרבי שליט"א שלח לו מכתב תודה על שהגיע לנחמו, וכאן ציין בהתרגשות רבה את העובדה שהרבי שליט"א ביקש בשולי המכתב את סליחתו על שבתחילת הדברים אמר "כך כתוב ברמב"ם" שמשמעו בפשטות ספר 'הידע', בעוד שהתכוון לפירוש המשניות. חבל שאין לי את נוסח הדברים, אך לפי זכרוני התוכן היה שהסליחה היא על כך שבאמרו שהתכוון לפירוש המשניות ניסה כביכול לפרש את דבריו הקודמים. הרבי אמר שלאדם אסור לפרש את דבריו שלא כפי שהובנו בפשטות... והרב סולובייצ'יק הוסיף: "תופעה כזו רואים רק אצל הרבי מליובאוויטש, שבערלעכקייט שלו, אין כדוגמתו בעולם. 'גדול' אחר כבר היה מוכיח לי שאני טעיתי, ואילו הוא

הדברים הללו, אמר לי הרב סולובייצ'יק, הם שהתחילו לפתח בי את תחושת ההערצה כלפי האדם הגדול הזה. דווקא הפרטים 'הקטנים' הללו עשו עלי רושם אדיר

מצא לנכון להתנצל על דבר שכזה. ער איז אמת אליין [=הוא האמת עצמה] והוא עוד ביקש את סליחתי על כך... לכן אני כל־כך מעריך את הרבי שליט"א".

גם בפעם השנייה הגעתי עם הרב סולובייצ'יק לליובאוויטש לניחום אבלים — בחודש טבת תשל"א, כשבבית הרב ישבו 'שבעה' על הרבנית אשת כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע. בני המשפחה ישבו 'שבעה' בקומה השנייה של 770.

החסידים נהגו שהמנחמים רק עברו ליד דלת החדר שבו ישבו בני המשפחה ולא נכנסו לחדר, אך הרב סולובייצ'יק מצא לנכון להיכנס פנימה לניחום אבלים. כשראו שהוא נכנס פנימה, הגיע לכבודו מיד הרש"ג נ"ע וכעבור דקות אחדות הגיע הרבי שליט"א.

הפעם השיחה נסבה על הקשר החם שהיה כל השנים בין הרבי הרש"ב נ"ע ומשפחת בית בריסק, משפחת סולובייצ'יק, ואני זוכר בעניין זה סיפור שהשמיע באותה הזדמנות הרש"ג נ"ע.

הדבר היה בתקופת ועידת הרבנים בפטרבורג בשנת עת"ר, כשנדונה שם שאלת מעמדם של הרבנים — אם יצטרכו ללמוד את שפת המדינה ולקבל תעודת השכלה כללית.

לאותה אסיפה הגיעו גם הרבי הרש"ב נ"ע שהתאכסן באכסניה פרטית אצל בעל־בית חסידי וגם הגאון ר' חיים מבריסק.

יום אחד מגיע לאכסניה הגאון ר' חיים ומודיע שהוא מעוניין להיפגש עם הרבי. מזכירו של הרבי — שהיה אז בנו הרבי הריי"צ — אמר לו שהוא יכול להיכנס, אך הוסיף, "דע לך שהרבי יושב ובוכה".

כשנכנס אל הרבי שאל ר' חיים: מדוע הרבי בוכה? ענה הרבי: אני בוכה על כך שהגענו בכלל למצב כזה — שהרבנים עצמם ידרשו שמעמדם יהיה תלוי בממשלה ויחויבו ללמוד את שפת המדינה. זו גזירה שאסור להסכים לה בשום אופן. אמר ר' חיים: הרי אתם יודעים שאני מסכים עמכם אך יש לדבר על כך, שהרי יש כאן עוד 'גדולים' והללו מוכנים לדון בנושא. אמר הרבי: נו, לכן אני בוכה — על כך שיש רבנים כאלה שמוכנים בכלל לדבר על הנושא הזה. בסופו־של־דבר ביקש ר' חיים מהרבי שיפסיק לבכות: "נעשה כל שביכולתנו, ומחר כבר אשתדל להסיר את הנושא מסדר היום".

כשהגיעו לאסיפה למחרת, נקלעו לעיצומו של ויכוח בנושא בין הרבנים. נעמד ר' חיים על הבימה וביקש מכל הנאספים שהנושא ירד מסדר־היום והרבנים הסכימו לכך. כשירד מהבימה אמר הרבי הרש"ב: "יעצט האט ר' חיים געטאן וואס ר' חיים קען" [=כעת עשה ר' חיים מה שהוא יכול לעשות].

בשלב זה דיבר גם הרבי שליט"א על הנושא הזה, וכמה מלים מדבריו זכורות לי במדויק עד היום. הוא אמר שיחס החיבה בין 'בית הרבי' ובין הרבנים היה גדול ביותר, כי שני הצדדים היוו את "מידת האמת בעצמה".

לא ישבנו שם זמן רב. הרב סולובייצ'יק העלה זכרונות מהימים שהוא והרבי שליט"א עברו בברלין, וציין את הקשיים לשמור תורה ומצוות בתנאי הימים ההם. מישהו מהנוכחים הזכיר לטובה את ביתו של ר' חיים העלער, שהיה בית־ועד לחכמים וכל מי שרצה היה יכול להיכנס ולסעוד את לבו בגשמיות וברוחניות — ובכך הסתיים הביקור השני.

עד לא מזמן, הרב קובלסקי היה רבה של קהילה גדולה בניו־יורק. 30 שנה בנה הרב וטיפח את קהילת הילקרסט בניו־יורק, הקים שם בית־כנסת גדול ולצדו תלמוד־תורה של יום ראשון ("סאנדיי סקול") ועוד מוסדות.

— במבט לאחור, אומר הרב קובלסקי, הקושי העיקרי בהקמת הקהילה על כל מוסדותיה נבע מהרפורמים והקונסרבטיבים שלטשו עיניים לקהילת הילקרסט והקימו דווקא שם "טמפל" ענק — אחד המרכזים הגדולים ביותר שלהם בכל ארה"ב. רק בברכתו ובעצתו של הרבי שליט"א הצלחתי להתגבר על כולם. תמיד הבאתי לפני הרבי כל פרט, ואפילו קטן ובלתי נחשב. בכל מקרה שהיה עלי להחליט בשאלה רצינית, הייתי מתייעץ ברבי שליט"א.

*** ותמיד זכית לתשובות!**

אכן כך. וזה באמת נתן לי תחושה שהרבי

המתווך

בשנת תש"כ הגיעה אל "הסתדרות הרבנים" הזמנה רשמית מהוואטיקן לקיים שיחה בין כמרים ובין, להבדיל, רבנים בז'עווה שבשווייץ. מטרת ההזמנה היתה ברורה: לאחר השואה, הכנסייה הנוצרית רצתה להפגין יחס אוהד ליהדות מסיבות פוליטיות ואחרות, בעיקר לאחר שהיהדות בכללה טענה שהכנסייה לא פעלה להצלת יהודים בשואה.

הרב סולובייצ'יק היה באותה עת נשיא "הסתדרות הרבנים" באמריקה שכללה תחת חסותה למעלה מאלף רבנים, והוא היה זה שנתן לרבני ההסתדרות את ההוראות וההדרכות כיצד לפעול. במקרה זה הרב סולובייצ'יק התנגד בתוקף ובחריפות לפגישה המוצעת ע"י הוואטיקן ופרסם את דעתו גם בתקשורת. "אפשר לדבר", אמר, "על נושאים כלליים כמו בריאות, בעיות חברה, אבל לא על נושאי דת. זה לא בא בחשבון".

כשהדבר נודע לרבי שליט"א, חשש שלמרות מעמדו של הרב סולובייצ'יק כנשיא "הסתדרות הרבנים", עלולים להכריע הפעם חברים בארגון שדעתם היתה שונה, והרבי שליט"א ביקש לוודא שהרב סולובייצ'יק יטיל את כל כובד משקלו כדי שדעתו אכן תקבע.

"ואז פנו אלי מהמזכירות", מספר הרב קובלסקי, "והרבי שיגר אותי אל הנהלת 'הסתדרות הרבנים' כדי להודיע להם ברורות את דעתו הנחרצת, שאין להיפגש בכלל עם הוואטיקן. הרבי שליט"א הטיל את כל כובד משקלו ופעל במעשים של ממש שאין השעה כשירה לפרטם, כדי שלא ייווצר דו־שיח עם הוואטיקן בשום צורה. בין השאר, הרבי שליט"א שלח אותי אל יו"ר 'הסתדרות הרבנים' באותה שעה, הרב עזריאל מילר, כדי שאמסור לו את דעתו ואסביר לו את חומרת הדבר.

"בפועל, הושגה מעין פשרה. הרבנים אכן נסעו לפגישה, אך תוצאה חלקית למאמצים הושגה בכל־זאת, והשיחה עם הכמרים כללה אך ורק נושאי חברה, בריאות וכדומה".

שאלנו את הרב קובלסקי, מדוע, לדעתו, הרבי שליט"א בחר דווקא בו לשליחות החשובה.

"אל"ף", השיב הרב, "הרבי שליט"א ידע שהייתי מקורב לרב סולובייצ'יק. בי"ת, הייתי בעצמי חבר ב'הסתדרות הרבנים'. וגימ"ל, אחרי הכל שמי שלום־בער ואני בעצם מעין חב"ד'ניק"...

שליט"א חש כלפי רגש חיבה אישי עמוק. איני יכול להסביר את הסיבה לכך. אולי זה בגלל אהבת ישראל של הרבי, שכל יהודי בקהילה שלנו היה פשוט יקר לו, והרבי מצא לנכון לסייע לי באחריות הכבדה שלקחתי על עצמי על הרבה מאוד יהודים שהיו תלויים בפעילותי ובדעתי.

ובכלל, ברור שהרבי שליט"א היה הכתובת היחידה לבעיות מסוג זה. סתם ראש־ישיבה, למשל, מטבעו אינו משיג וקולט את צרכיו של יהודי אמריקני טיפוסי, אלא רק את צרכיו של בחור ישיבה או אברך בכולל. רק עם הרבי שליט"א יכולתי לדבר במושגים מציאותיים על תפיסת־עולמו וצרכיו הרוחניים של "בעל־בית" יהודי אמריקני ממוצע. הרבי שליט"א היה היחיד שהיה יכול להציע ולהסביר לי את הדרך הטובה והמתאימה ביותר לקירוב יהודי אמריקה לתורה ומצוות.

• ובשטח?

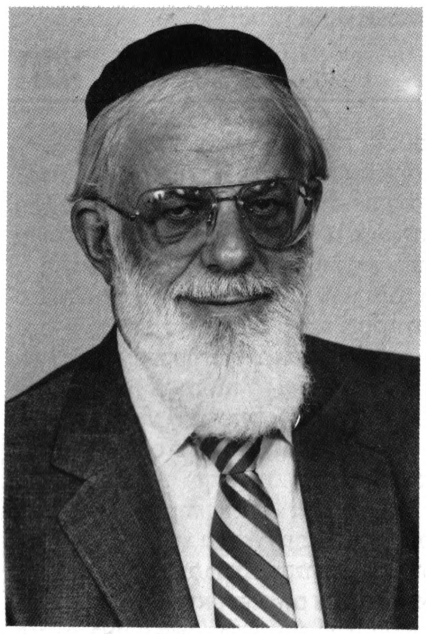
— ב"ה, הצלחנו להקים מוסדות ענפים. בבית־הכנסת שלי יכולת לראות יהודים יוצאי מחנות־הריכוז באירופה. רובם באו ממשפחות מפוארות בפולין, אך לאחר השואה עקרו לאמריקה בכוונה להתנתק מכל שמץ של יהדות. אחד מהם אף אמר לי פעם שאילו ידע שאני אבוא לשכונת מגוריו ואקים בה בית־כנסת, לא היה בא לגור בה. הילקרסט היא שכונה שקטה ומרוחקת משאון החיים של ניו־יורק, והיו יהודים שחשבו שכאן לא יטרידו אותם בענייני יהדות — והנה הגעתי וסיכלתי את תוכניותיהם...

במלים פשוטות: ב־30 שנות כהונתי כרב בהילקרסט, נוספו מדי שנה עשרות משפחות שהתחילו או חזרו לשמור שבת, כשרות וטהרת המשפחה, ואני חוזר ואומר: הכל בזכות הרבי שליט"א שהדריך אותי כל הזמן כיצד לקרב עוד יהודי ועוד יהודי לשמירת תורה ומצוות.

• היו הדרכות ממש מפורטות?

— אתן לך דוגמא. אני מצידי, מעולם לא הלכתי בשבתות לבתי־"בעלי־בתים" בקהילתי. ידעתי שלא כולם שומרי שבת והעדפתי שלא להיכנס אליהם הביתה. כשאמרתי לרבי שליט"א שאני נמנע מביקורי בית, אמר לי שדווקא אם אנהג להיפך אקרב אותם. והרבי הסביר: "אם תאמר לו ליהודי שעדיין לא שומר שבת, שעל חילול שבת הוא חייב סקילה, לא תקרב אותו ליהדות ואולי אף להיפך. עליך לבוא אליו הביתה דווקא בשבת ולבקש ממנו שייתן לך לשתות כוס תה. יהודי שיודע אפילו רק מעט על שמירת שבת, בוודאי שלא ייתן לך לשתות תה שחימם בשבת. וכך לא תהיה לו ברירה אלא שלשבת הבאה יהיו לו מים חמים שמותר להשתמש בהם בשבת, כדי שבביקור הבא שתעשה אצלו בשבת, יוכל לכבד אותך בכוס תה". וכך, בצעדים קטנים ואיטיים, קירבתי בהדרכת הרבי שליט"א עוד ועוד יהודים מבני הקהילה לשמירת שבת. הציות להדרכות היעילות והנבונות של הרבי שליט"א הוכיח את עצמו מעל ומעבר. הייתי אומר שדווקא הדברים 'הקטנים' שהרבי הציע, הביאו להצלחות הגדולות.

אתן לך דוגמה נוספת. פעם סיפרתי לרבי על

הרב שלום־בער קובלסקי

ביקור בביתו של בעל־בית נכבד, יהודי שהגיע מקראקא. ראיתי שהוא משתדל לשמור שבת לפי ידיעותיו — תנור הגז היה מכוסה בפח וכו'. ואולם, הנורה במקרר דולקת. שאלתי את הרבי על הצורה הנכונה להסביר ליהודי חשוב ומכובד שלמעשה הוא מחלל שבת. והרבי הורה לי להרעיף עליו שבחים על כך שהוא מקפיד על שמירת שבת, לציין עד כמה אני שמח מזה, ואחרי־כן להעיר בעדינות על פרט מסוים שבוודאי לא העלה בדעתו שגם הוא אסור בשבת — וכך לא זו בלבד שכבודו האישי לא ייפגע, אלא שהוא גם ישמח להדר עוד יותר בשמירת שבת.

ואם כבר מדברים, היו לי הוראות מהרבי שליט"א גם בנוגע ל"סאנדיי סקול", שבימי ראשון אחר־הצהריים לימדנו בו יהדות לתלמידי בית־הספר העממי.

בתקופה מסוימת היתה מחלוקת גדולה בין בעלי־הבתים בקהילה שלי, האם בכלל להחזיק מוסד כזה אצלנו. החישובים שלהם היו כלכליים, והרבי שליט"א ביטל זאת לגמרי ועודד אותי כל הזמן להמשיך ולקיים את המוסד הזה למרות העלות הגבוהה וההתנגדות בין בעלי־הבתים, וכשאני חושב על זה עכשיו אני מאושר שקיבלתי מהרבי כוח להמשיך בכך: באותה תקופה למדו ב"סאנדיי סקול" כ־200 ילדים, שרבים מהם עברו בהמשך דרכם לתלמודי־תורה וישיבות. כמה מהם, שהוריהם אפילו לא שמרו שבת, מכהנים כיום כראשי ישיבות ורבנים.

הפעילות של הרב קובלסקי לא הוגבלה לקהילה היהודית בארה"ב. לאחרונה שמענו על חלקו בהקמת "קרן דורשי ציון" להגשת עזרה ליהודי רוסיה, אך זה היה רק קצהו הגלוי של הקרחון. התברר שהרבי שליט"א כיוון אותו לסייע ליהודי רוסיה שנים רבות לפני כן, כאשר הגלסנוסט והפרסטרויקה היו בגדר חלום רחוק וכל פעילות למען יהודי רוסיה סיכנה ממש את כל המעורבים בה.

— נכון, אומר הרב קובלסקי, כבר בשנת תשי"ח הקמתי במסגרת עבודתי ב"הסתדרות הרבנים" ארגון בשם "עזרה", ופעלנו ביחד עם הרב לייבל מוצ'קין וחבריו מ"עזרת אחים" למשלוח חבילות ליהודי רוסיה. אספנו כסף ואירגננו משלוחים של תשמישי קדושה, מצות, אתרוגים, מצרכי מזון כשר, ועוד. מובן שהכל היה בחשאי. לא אאריך עכשיו בתיאור הפעילות אלא אתמקד בפרט אחד שיעניין אותך במיוחד.

בשנת תש"מ נסעתי בחודש תשרי לביקור בן שבועיים ברוסיה מטעם "עזרה". באותה תקופה היה לי קשר עם קיסינג'ר שעזר לי אישית בהשגת הוויזה לרוסיה ודאג שהשגריר האמריקני ברוסיה ימתין לי בנמל־התעופה במוסקווה, דבר שהקל עלי בביקורת הגבולות. אנשי הק.ג.ב. עקבו אחרי כל תייר 24 שעות ביממה — ובפרט כשהיה מדובר בתייר כמוני, שהגיע עם לא פחות משש מזוודות גדולות.

• שש מזוודות — מה הבאת?

— תשמישי קדושה ומצרכים חיוניים ליהודי רוסיה. עברתי עם המזוודות במוסקווה ובלנינגרד וחילקתי ליהודים מה שהבאתי. בכל ריכוז יהודי שהגעתי אליו פגשתי בחסידי חב"ד וראיתי שהם השומרים האמיתיים על גחלת היהדות.

• אתה זוכר שמות? דמויות מסוימות?

— במוסקווה, אני זוכר היטב את החסיד ר' געציל וילנסקי שהיהודים המקומיים קראו לו "געטשע". אני זוכר אותו עומד ומתפלל בקול ערב עם הטלית העבה שלו ואני זוכר במיוחד

קירבתי בהדרכת הרבי שליט"א עוד ועוד יהודים מבני הקהילה לשמירת שבת. הציות להדרכות היעילות והנבונות של הרבי שליט"א הוכיח את עצמו מעל ומעבר

את תפילת סליחות של ערב ראש השנה שלו. הוא התפלל מתוך בכיות נוראות ששחפו את כולם, ואני ביניהם... אני זוכר גם דמויות נוספות, כמו למשל ר' מוטל ליפשיץ השוחט וחבריו. בלנינגרד נפגשתי עם ר' איצ'ה קוגן "הצדיק מלנינגרד". על המפגשים האלה אפשר לכתוב כתבה בפני עצמה...

ובכן, מובן שלפני שנסעתי לביקור הזה ברוסיה, באתי אל הרבי שליט"א כדי לקבל ממנו ברכה לנסיעה החשובה והמסוכנת, אך להפתעתי אמר לי הרבי שליט"א: "פארוואס לויפט איר קיין רוסלאנד פאר ראש השנה און יום כיפור, און

בהתוועדות בשלהי אלול תשי"ם, לפני הנסיעה החשאית לרוסיה

איר לאזט איבער א שולז'" [=מדוע הינכם רצים לרוסיה לראש השנה ויום הכיפור, ומשאירים את בית־הכנסת שלכם לבד?].

אתה מבין? — כמו שסיפרתי לך כבר, הרבי שליט"א היה מעורב בכל מה שנעשה אצלי בקהילה וידע שבימי ראש השנה מתפללים בו כ־2000 איש. והרבי דאג להם לא פחות מאשר ליהודי רוסיה. לבסוף, לאחר שהתחייבתי לארגן הכל בקהילתי והוספתי דברים על אפשרויות הקירוב ברוסיה, הרבי שליט"א כן הסכים שאסע לימים הנוראים ובירך אותי בחיוך רחב — "פארט געזונטערהייט". הרבי הורה לי לשוחח עם יהודי רוסיה, לחזק את ליבם ולעודד את רוחם ולומר להם שבוודאי עוד יבואו ימים טובים יותר. כשחזרתי מאותה שליחות, מובן שמסרתי לרבי דו"ח מפורט על הביקור והרושם שהותיר בי ועל כל פעולה ופעולה שעשיתי שם במשך השבועיים ששהיתי שם.

ברוסיה עצמה ביקרתי רק פעם אחת, אבל אחר־כך ביקרתי במדינות קומוניסטיות נוספות, ותמיד בצורה חשאית. הייתי, למשל, בפראג ובעוד מקומות שלא אוכל לפרט ולהרחיב. אני יכול לציין רק זאת, שהיו שולחים אתי דברים שונים ומיוחדים עבור יהודים באותן מדינות, ולא תמיד הדברים שעשיתי היו בדיוק במסגרת החוק...

• הנסיעות היו מטעם הרבי שליט"א?

— לא. אינני אומר שהכל היה בהוראה 'מלמעלה למטה', אבל ודאי שלפני כל נסיעה ביקשתי את ברכתו ושמעתי להדרכות הק' שלו. בסך הכל נכנסתי אל הרבי שליט"א ליחידות הרבה פעמים. היו לי יחידויות של שלוש־ארבע שעות (וכמובן, כל הזמן הייתי מקבל תזכורות מהמזכיר לקצר...).

ברוב היחידויות דיברנו בנושאים ציבוריים כמו העזרה ליהודי רוסיה והנושאים האחרים שהזכרתי, וכאמור — הייתי מתייעץ ברבי שליט"א על כל צעד ושעל.

• אתה זוכר עוד הדרכות שקיבלת מהרבי שליט"א?

— הרבי שליט"א תמיד טען לפני שכל הפעילות העניפה למען יהודי רוסיה חייבת להיעשות דווקא בצורה חשאית ולא באמצעות תעמולה והפגנות. הוא הסביר שהרעש רק יזיק ליהודי רוסיה ולפעילות שנעשית למענם. אני מדגיש זאת, משום שלא כל ראשי יהדות ארה"ב הסכימו לכך. אחרים דגלו דווקא בהפגנות, ולא תמיד עלה בידי לעשות כרצונו של הרבי. ארגון "עזרה" השתייך ל"הסתדרות הרבנים" ולא כל החברים הסכימו תמיד לדעתי. היתה בעיה למשל, כאשר טענתי שצריך לעשות הכל בחשאי. אני מניח שחלק מהחברים ידעו שזו הדעה של הרבי ואחרים לא ידעו, ולא היה קל להעביר החלטות כאלו.

• איך יצאת מזה?

— עכשיו כבר מותר לגלות. פעמים רבות הסתרתי תכניות והכנות לפעולות חשאיות שתכננתי לבצע למען יהודי רוסיה או מדינות אחרות שמאחורי המסך, כדי שחברי ב"הסתדרות הרבנים" לא יבינו מי גרם לי לבצע אותן בדרך זו דווקא. הרבי שליט"א עצמו יעץ לי כיצד לסדר את העניין באופן שלא יורגש שהוא העומד מאחורי...

בהזדמנות מסוימת הצלחתי להביא את מנכ"ל "הסתדרות הרבנים" הרב קליין אל הרבי שליט"א. לשמחתי נוצר בינו ובין הרבי שליט"א קשר טוב שהקל עלי למלא את רצון הרבי שליט"א. הקלה נוספת היתה גם תמיכתו של הרב סולובייצ'יק, שדגל בציות מלא לדברי הרבי שליט"א.

ב שנת תשמ"ב עליתי לארץ־הקודש. לאמיתו־של־דבר, הרבי שליט"א המריץ אותי כל השנים שלא לנטוש את משרת הרבנות בהילקרסט ולא הרשיתי לעצמי לעשות צעד כזה. גם כשהגעתי לגיל זקנה ומצב בריאותי לא היה בכי־טוב, הרבי המשיך לטעון שחובה עלי להמשיך את פעילותי הענפה בכל התחומים. הרבי טען שאסור לרב בשום אופן לעזוב את בני קהילתו בחו"ל ולעלות ארצה, והוסיף גם צד אישי — לאחר שהשקעת בקהילה כל־כך הרבה כוחות, בריאות ומרץ — חבל להפסיק את הפעילות.

• ובכל־זאת עלית לארץ...

— עשיתי זאת רק כשנלאיתי לחלוטין ולא

אל תדבר כך!

אספר לך דבר מעניין שהייתי עד ראייה לו ואת המשמעות של הדברים נשאיר לקוראים לפרש בעצמם:

אבי האמין שהרבי שליט"א הוא משיח. הוא נהג לומר שהרבי שליט"א מושלם בכל התחומים וכל המעלות הכתובות ברמב"ם אודות משיח תואמות אותו להפליא, אלא שהרבי שליט"א אינו מסכים להתגלות ולכן יש לבקש ממנו ולהפציר בו עד שיסכים.

פעם, בעיצומה של התוועדות קודש של הרבי שליט"א ב־770 (נדמה לי שזה היה בשנת תש"ל) נעמד אבי ע"ה על השולחן הגדול והכריז כך: "ליובאוויטשער רבי! אידן ליידן, נאך אזא שווערע און ביטערע מלחמה — סיאיז שוין צייט איר זאלט נתגלה ווערן!" [=הרבי מליובאוויטש, יהודים סובלים, לאחר מלחמה כל־כך קשה ומרה, הגיע כבר הזמן להתגלות].

לאחר שסיים את דבריו, הרבי שליט"א הרצין מאוד והשיב לו במלים אלה: "ר' נחמן, רעדט נישט אזוי, און יאגט מיר ניט ארויס פון בית־מדרש" [=ר' נחמן, אל תדבר כך, ואל תגרום לי לצאת מבית־המדרש].

אבי היה מזקני החסידים והרשה לעצמו להתבטא בפומבי בסגנון שכיום כבר הפך לנחלת הכלל — אך מאז הערתו של הרבי, הפסיק להתבטא בסגנון כזה — לפחות בגלוי.

היו לי כוחות להוסיף ולשאת בעול הנהגת הקהילה. מובן שהשארתי אחראי ממלא־מקום מתאים, וכשאני מבקר שם כיום אני שמח לראות שהפעילות נמשכת.

• מתגלגלים סביבך סיפורי מופתים. אומרים שהרבי שליט״א בירך אותך כמה פעמים בבריאות...

— בשנים האחרונות לא חשתי היטב בלבי וקיבלתי על כך כמה פעמים את ברכתו הק׳ של הרבי שליט״א. בכל פעם שהרבי בירך, הדברים שאמר התקיימו בדרך שלמעלה מהטבע. אספר לך דוגמה אחת. לאחר שהרופאים איבחנו אצלי גידול בריאה, אושפזתי בבית־רפואה מפורסם במינסוטה שבו נמצאים גדולי המומחים בנושא והללו ניתחו אותי. לאחר עריכת הניתוח הכל נפתח והחל דימום חזק מאוד. המצב באותם רגעים היה קריטי, כי ניתוח נוסף לא היה אפשרי. כשהחליטו לנתח למרות הסיכון, חיפשו את הרופא המנתח הראשי והתברר שהיה שתוי...

רעייתי התקשרה מיד למזכירות הרבי שליט״א. הרב גרונר נכנס מיד אל הרבי שליט״א והרבי אמר בזה הלשון: ״שלום־דובער בן רבקה — ס׳וועט גארנישט זיין״ [=שום דבר לא יאונה לו] וב״ה ברכתו הק׳ התקיימה באופן ניסי לחלוטין. מעניין ששמי הוא כשמו של הרבי הרש״ב וגם שם אמי כשם אמו, וייתכן שזו היתה כוונת הרבי בשעת הברכה — לעורר רחמים בזכות שמי. בפועל, הזריקו לי אחר הניתוח למעלה מעשר מנות של דם וחזרתי ב״ה לאיתני.

בפעם האחרונה שהסחתי את צערי לפני הרבי שליט״א על בעיות הלב שלי, הרבי התבטא כך: ״איר טראכט צופיל וועגן הארץ. וועגן הארץ דארף מען נישט טראכטן — מיטן הארץ דארף מען טאן, ובמילא וועט אלץ זיין גוט!״ [=אתם מתעמקים יותר מדי בלב. אין צורך לחשוב על הלב — יש לפעול עם הלב, וממילא יהיה הכל בסדר].

• אתה נוסע לרבי גם מארץ־ישראל?

— בוודאי. ובאחת הפעמים האחרונות שהייתי בניו־יורק, ביי״ט בכסלו תשנ״ב, זכיתי לתשומת־לב מיוחדת מהרבי.

הגעתי ל״770״ בערב. שמעתי שהרבי שליט״א נמצא באוהל ונשארתי כדי שאוכל לפחות לראות את הרבי.

כשהרבי שליט״א חזר מהאוהל התפללו מנחה ומעריב ואחרי התפילה הרבי שליט״א חילק דולרים לצדקה.

והנה, לאחר שקיבלתי את הדולר מידיו הק׳ ופניתי ללכת, הרבי שליט״א סימן שיקראו לי בחזרה ושאל אותי: ״פארוואס גייט איר מיט א שטקען?״ [=מדוע אתם הולכים עם מקל?]. עניתי שיש לי כאב ברגל השמאלית וסיפרתי שמעדתי ונפלתי כבר כמה פעמים והרופא הורה לי ללכת עם מקל. הרבי לא התייחס לדברי ואמר כך: ״אייער נאמען איז שלום, שלום איז דאך שלמות, און איר טוט דאך אין עבודה שלמה, וועט אלעס זיין גוט בעז״ה״.

ד״ש עם כובע

פעם ביקרתי בארץ־הקודש בחברת אחד מחשובי הרבנים של ״הסתדרות הרבנים״. אותו רב רצה להצטלם עם הנשיא שזר אך היתה לו בעיה: הנשיא לא חבש כובע וחברי רצה להצטלם עמו כשהוא חובש כיפה, כדי להראות לבני הקהילה שלו. אמרתי לו: יש לי עצה עבורך. אבוא עימך ותראה שזה יסתדר.

כשנכנסנו, מסרתי לנשיא שיש לי ד״ש עבורו מהרבי שליט״א. הנשיא שזר היה מאוד מקורב ומסור לרבי שליט״א. לא הספקתי לסיים את המשפט והוא אומר: ״רגע, רגע, אני הולך לחבוש את הכובע״...

עברו רבים ׳לקבל שלום׳ וחלקם נשקו את ידו הק׳ של הרבי ובקשו ברכות בעניינים שונים.

אחרי שהאחרון עבר וקיבל ברכה, הרבי נכנס בחזרה למכונית ונסע ל־770.

ב חודש תמוז תשי״ז ביקר כ״ק אדמו״ר שליט״א לניחום אבלים אצל הרה״ח ר׳ יוחנן גורדון ז״ל, ואז התייחס לניחום אבלים אצל האדמו״ר מסטמר ואמר (להלן, מתוך ״קובץ סיפורים עם ביאורים והוראות בעבודת ה׳׳ משיחות תשי״ז, ע׳ 50):

״כשהזכרת את האדמו״ר מסטמר הזכרת בהיסוס מה, כי חששת שלא אהיה מרוצה מכך — תדע לך שהיינו ביחסים מצויינים, אני ביקרתי אצלו כשהוא ישב שבעה (ל״ע) והוא ביקר אצלי (בתשרי תשכ״ה בעת האבילות על הרבנית הצדקנית מרת חנה נ״ע). יש ביקור ״בסבר פנים יפות״, ויש ביקור ״לצאת ידי חובה״, והוא קיבלני בסבר פנים יפות. כשביקר אצלי שוחחנו בדברי תורה...״

כשביקרתי בעת ניחום אבלים אצל האדמו״ר מסטמר אמרתי לו שאפילו ביום ראשון של אבלות נוהגים להניח תפילין, והוא שאל איך זה מתאים עם ההלכה בשולחן ערוך. אמנם, גם ב״מעבר יבוק״ כתוב כך, רק שאין אומרים ברכה, כיון שספק ברכות להקל, ובכלל מקילים בכל עניני אבילות.

כך ראו גם אצל כ״ק מו״ח אדמו״ר בשנת האבילות אחר אמו, על אף שהיה בן יחיד וכל העניינים היו מוטלים עליו, הקיל בכל העניינים.

ובהזדמנות נוספת חזר כ״ק אדמו״ר שליט״א והתייחס לאותו ביקור. היה זה בעת ביקור הגאון רבי אפרים אליעזר הכהן יאלעס זצ״ל אב״ד פילדלפיה, ביום ה׳ א׳ דחוהמ״פ תש״מ (ראה ״בצל החכמה״ ע׳ 85):

נכדו של הגרא״א (שליט״א) מסר לכ״ק אדמו״ר שליט״א חוברת־תדפיס מהספר (חידושי תורה של זקנו הגרא״א) וסיפר, כי היה עם החוברת אצל אדמו״ר מסטמר זצ״ל שבועיים לפני פטירתו. ואמר כ״ק אדמו״ר שליט״א: ״כשהזכרת את האדמו״ר מסטמר הזכרת בהיסוס מה, כי חששת שלא אהיה מרוצה מכך — תדע לך שהיינו ביחסים מצויינים, אני ביקרתי אצלו כשהוא ישב שבעה (ל״ע) והוא ביקר אצלי (בתשרי תשכ״ה בעת האבילות על הרבנית הצדקנית מרת חנה נ״ע). יש ביקור ״בסבר פנים יפות״, ויש ביקור ״לצאת ידי חובה״, והוא קיבלני בסבר פנים יפות. כשביקר אצלי שוחחנו בדברי תורה...״

(ולעצם הענין שדובר בשנת תשי״ד — ראה מסגרת).

״בכל מדינה יש לשמור ע״פ הנ״ל״

בהתוועדות ש״פ וישב תש״נ דיבר כ״ק אדמו״ר שליט״א אודות קביעת זמן ״ניתעל״ (עיין שם) ובמוצאי השבת כתב לרבי שליט״א המזכיר הרב יהודה לייב גרונר:

אודות המדובר היום בהתוועדות ע״ד זמן ניתעל:

בעת הניחום אבלים בסטמר שאל האדמו״ר מסטמר — בין השאר — מתי שומרים ניתעל בליובאוויטש והואיל כ״ק אדמו״ר שליט״א לענות — בליל העשרים וחמש בדצמבר. והסביר כ״ק אדמו״ר שליט״א שמכיון ששומרים הנ״ל בכדי למעט החיות וכו׳, נוגע זה באותו לילה שהנוצרים מקיימים החאגע שלהם, בכל מדינה יש לשמור ע״פ הנ״ל.

כן שאל למה בכל מאורע הולכים לפי לוח העברי ובזה לפי חשבונם,

והסביר כ״ק אדמו״ר שליט״א כנ״ל שהעיקר תלוי מתי עושים הם הטומעל עד״ז וכו׳.

וזה היה מענה כ״ק אדמו״ר שליט״א:

לפני המילים בכל מדינה יש לשמור ע״פ הנ״ל הוסיף את הסיפרה 1 וכתב ״ולזה״.

ואחרי המילים ״ע״פ הנ״ל״ ציין: 2) כיון שהמדובר בלידת ראש הע״ז דהנוצרים — דהיינו הך **בכ״מ** צ״ל היינו הך (?) באותו הלילה **בכ״מ** — ואז צ״ל לחשבון הנוצרים (שנת החמה — שאין מתחשבין בהיתרון ד״אתפה״ — ראה קדה״ח בס׳ היד בפרטיות).

ניחום אבלים

משתתפים אנו באבלו של

כ״ק האדמו״ר מלעלוב שליט״א

בני־ברק (צפת)

על פטירת אחיו החשוב,
חסידא ופרישא, צנוע ועניו

הרה״ח ר׳ **דוד־צבי־ישראל** ז״ל

מנחם ציון ובונה ירושלים ינחמכם מיגונכם
ולא תוסיפו לדאבה עוד

יצחק ליפש
צעירי־חב״ד בעיה״ק צפת

מרכז חב״ד
בנמל־התעופה נ״י

ברכת תנחומין

לידידי המסור מאוד לעניני כ״ק אדמו״ר מה״מ שליט״א
ובפרט בהפצת ה״דבר־מלכות״, תורתו של משיח,
ותומך פעולותינו בנמל־התעופה נ״י

הרה״ח ר׳ **טוביה** שי׳ **פלס**

על פטירת אמו היקרה

מרת **רחל** ז״ל

ולאביו היקר, מראשוני העוסקים בהפצת המעיינות באה״ק

הרב **יעקב** שי׳

ולכל המשפחה הנכבדה

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ותמשיכו בכל הפעולות עד להתגלות רבנו המ״ה מיד; ובקרוב ממש תקין ותרנן בתוך שאר שוכני עפר לחיים נצחיים

הרב יקותיאל ראפ, מנהל